Covenant & Conversation

THE RABBI SACKS LEGACY

MANEVİYAT ÜZERİNE ETÜTLER
RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Mikets

Ümitsizliğe Kapılmadan Beklemek

Önceki *peraşa* ile bu *peraşa* arasında olağanüstü bir şey meydana gelmektedir. Neredeyse ikisi arasındaki bir haftalık molanın bile hikâyenin bir parçası olduğu söylenebilir.

Yosef'in çocukluğunu ele alan geçen haftaki *peraşa*nın, *ne* olduğuna değil, olanı *kimin* yaptığına odaklandığını hatırlayın. Yosef'in yaşamının ilk evrelerine eşlik eden lunapark treni misali çalkantılı yolculuğun tümü boyunca Yosef hakkında, aktif değil, pasif bir tablo çizilmektedir. Yosef eden değil, edilendir; fiillerin öznesi değil, nesnesidir.

Onu seven ve ona şatafatlı bir üstlük veren kişi babasıdır. Onu kıskanan ve ondan nefret edenler, kardeşleridir. Rüyalar görmüştür, ama biz insanlar, rüyaları, istediğimiz için değil, onlar, hâlâ tam olarak anlaşılmamış gizemli bir yolla, uyur haldeki zihinlerimize davet edilmeden geldikleri için görürüz.

Sürülerini evden çok uzak bir yerde otlatan kardeşleri onu öldürmeyi planlamışlardı. Onu bir çukura atmışlardı. Köle olarak satılmıştı. Potifar'ın evinde neredeyse tam yetki sahibi olmuştu, ama metin, bunun Yosef'in şahsı nedeniyle değil, Tanrı sayesinde olduğunu vurgulama zahmetine girmektedir:

> *A-Şem Yosef'leydi* ve [Yosef] başarılı bir adam oldu. Mısırlı efendisinin kendi evinde yaşadı. Efendisi, *A-Şem'in onunla olduğunu* ve *yaptığı her işi A-Şem'in başarıya ulaştırdığını* görmüştü. (Bereşit 39:2-3)

Potifar'ın karısı onu baştan çıkarmaya çalışmış ve başarısız olmuştu, ama burada da Yosef, aktif değil, pasifti. O, kadının değil; kadın onun peşine düşmüştü. Sonunda "[Kadın] onu giysisinden yakaladı ve 'Benimle yat!' dedi. Fakat [Yosef,] giysisini [kadının] elinde bıraktı; kaçıp dışarı çıktı" (Bereşit 39:12). Kadın, giysiyi delil olarak kullanarak onu tamamen asılsız bir suçlamayla zindana attırdı. Yosef'in, masumiyetini kanıtlamak için yapabileceği hiçbir şey yoktu.

Zindandayken yine bir lider, bir müdür konumuna geldi, ama Tora burada da bunu Yosef'e değil, Tanrısal müdahaleye atfetmeyi önemli saymaktadır:

> *A-Şem* Yosef'leydi; ona karizma bağışlayarak onun baş gardiyanın *gözüne girmesini sağladı*... Orada yapılan her şeyi o yapıyordu. Baş gardiyan [Yosef'in] sorumluluğuna verdiği hiçbir şeyi teftiş etmiyordu, çünkü *A-Şem onunlaydı* ve *yaptığı her şeyde A-Şem onu başarılı kılıyordu*. (Bereşit 39:21-23)

Orada Yosef, Paro'nun Baş Sakisi ve Fırıncısı ile karşılaştı. Gördükleri rüyaları Yosef onlar için tabir etti, ama bunu yapanın kendisi değil, Tanrı olduğunda ısrar etti: "'*Tabirler Tanrı'nın işidir*' dedi Yosef onlara. 'Anlatın bana'" (Bereşit 40:8).

Buna benzer bir durum Tanah'ın başka hiçbir yerinde yoktur. Yosef'in başına gelen her şey başka birinin eyleminin neticesiydi: babasının, kardeşlerinin, efendisinin karısının, baş gardiyanın veya Bizzat Tanrı'nın. Yosef, kendisininkiler dışındaki eller tarafından oradan oraya atılan bir top gibiydi.

Sonra, doğrusunu söylemek gerekirse tüm hikâyede ilk kez olmak üzere, Yosef, kaderini kendi ellerine almaya karar verdi. Baş sakinin görevine iade edileceğini bildiğinden, ondan kendi meselesini Paro'nun dikkatine sunmasını rica etti:

> "Fakat işler senin için yoluna girdiği zaman, beni de kendinle hatırla ve lütfen bana bir iyilik yapıp Paro'ya benden bahsederek beni bu yerden çıkar. Çünkü gerçekte İbranilerin ülkesinden çalınmıştım ve burada da beni bu çukura atmalarını gerektirecek hiçbir şey yapmadım." (Bereşit 40:14-15)

Çifte bir adaletsizlik yapılmıştır ve Yosef bunu, özgürlüğüne tekrar kavuşmak için tek şansı olarak görmektedir. Ama *peraşa*nın bitimi onun bu ümidine yıkıcı bir darbe indirmektedir: "Baş saki Yosef'i *hatırlamadı* ve onu *unuttu*" (40:23). Buradaki düş kırıklığı yoğundur; "hatırlamadı" ve "unuttu" şeklindeki ikili fiil kullanımıyla da vurgulanmaktadır. Yosef'i gün gün haber beklerken hayalimizde canlandırabiliriz. O beklemektedir, ama haber gelmemektedir. En son umudu, en dayanaklı ümidi boşa çıkmıştır. Artık asla özgürlüğüne kavuşamayacaktır. Veya öyle görünmektedir.

Bu düş kırıklığının ne kadar güçlü olduğunu anlamak için bir noktayı hatırlamamız gerekir: Bir sonraki aşamada neler olduğunu basitçe bir sayfa çevirerek öğrenme olanağı ancak matbaanın icat edilmiş ve kitapların rahatça elde edilebilir hale gelmiş olması sayesinde vardır. Ama asırlar boyunca hiçbir basılı kitap yoktu. İnsanlar Tanah'taki hikâyeyi öncelikli olarak onu her hafta *dinleyerek* bilebiliyordu. Hikâyeyi ilk kez dinleyenler, Yosef'in kaderinin ne olacağını keşfetmek için bir hafta beklemek durumundaydılar.

Dolayısıyla *peraşa*nın burada kesilmesi, Yosef'in, zindanda deneyimlediği ve bu *peraşa*nın başında anlattığı gibi "tam iki yıl" süren gecikmenin gerçek hayattaki bir tür dengidir. O iki yılın bitiminde Paro, maiyetindeki kimsenin tabir edemediği iki rüya görmüş, bu da baş sakinin, zindanda karşılaşmış olduğu adamı hatırlamasına yol açmıştı. Yosef Paro'ya getirildi ve saatler içinde sıfırdan zirveye – ümitsiz bir mahpustan, antik dünyanın en büyük imparatorluğunun baş vezirliğine – yükseldi.

Bu olağanüstü olaylar zincirinin sebebi nedir? Bize önemli bir şeyi anlatmaktadır, ama ne? Mutlaka şunu: *Tanrı dualarımıza cevap verir – ama çoğunlukla bizim düşündüğümüz zamanda veya düşündüğümüz şekilde değil.* Yosef zindandan çıkma peşindeydi ve sonunda çıkmıştı da. Ama bu ne hemen, ne de baş saki sözünü tuttuğu için olmuştu.

Hikâye bize, hayallerimiz ve başarılarımız arasındaki ilişki hakkında temel bir noktayı öğretmektedir. Yosef, Tora'nın büyük hayalleri olan simasıdır ve rüyaları çoğunlukla gerçeğe dönüşmüştür. Ama bu, onun veya diğer herhangi bir kişinin beklediği yoldan olmamıştır. Önceki *peraşa*nın bitiminde – Yosef hâlâ zindandayken – o rüyalar aşağılayıcı bir hüsranla sona ermiş gibi görünüyordu. Öyle olmadığını keşfetmek için, Yosef'in iki yıl beklemesi gibi, bizim de bir hafta beklememiz gerekmektedir.

Gayret olmadan hiçbir başarı olamaz. İlk ilke budur. Tanrı, Noah'ı Tufan'dan kurtarmıştır, ama öncelikle Noah'ın bir Gemi inşa etmesi gerekmiştir. Tanrı, Avraam'a ülkeyi vaat etmiştir, ama Avraam'ın öncelikle Sara'yı gömmek için Mahpela Mağarası'nı satın alması gerekmiştir. Tanrı, Bene Yisrael'e ülkeyi vaat etmiştir, ama onların burayı ele geçirmek için savaşması gerekmiştir. Yosef, rüyasında olduğu gibi, bir lider konumuna gelmiştir. Ancak öncelikle pratik ve idari becerilerini, önce Potifar'ın evinde, sonra da zindanda bilemesi gerekmiştir. Tanrı bizi bir şeyin olacağına dair temin ettiği zaman bile, o şey bizim şahsi gayretlerimiz olmadan gerçekleşmeyecektir. İlahi bir vaat, insani sorumluluğun *yerini tutmaz*. Aksine, bu, sorumluluk için bir *çağrıdır*.

Fakat tabii ki tek başına gayret de yeterli değildir. *Siyata diŞmaya*'ya, "Göklerin yardımına" ihtiyacımız vardır. Bizim kontrolümüz altında olmayan kuvvetlere bağımlı olduğumuzu kabul edecek alçakgönüllülüğe ihtiyacımız vardır. Bereşit'te Tanrı'yı Yosef kadar anan kimse yoktur. Raşi'nin (Bereşit 39:3 açıklamalarında) söylediği gibi, "Tanrı'nın İsmi sürekli ağzındaydı". Başarılarının her birinde övgü payını Tanrı'ya atfetmekteydi. Tanrı olmasa yaptıklarını yapamayacağı gerçeğini tanımıştı. İşte o tevazudan, sabır doğmuştu.

Büyük işler başarmış kişiler birçok kez bu alışılmadık karakteristik özellikler bileşimine sahiptirler. Bir yandan gayretle çalışırlar. Çabalarlar, uygularlar, emek verirler. Diğer

yandan, senaryoyu yazanın sadece kendi elleri olmayacağını bilirler. Neticeyi sadece bizim gayretlerimiz belirlemez. Bu yüzden dua ederiz ve Tanrı dualarımıza cevap verir – ama bu her zaman bizim beklediğimiz zaman veya şekilde olmayabilir. (Ve tabii ki, bazı zamanlarda cevap 'Hayır' şeklinde gelir.)

Talmud (Nida 70b) bunu basitçe söylemektedir. Şöyle sorar: Zengin olmak için ne yapmanız gerekir? Cevap verir: Gayretle çalış ve dürüstçe davran. Ama, der Talmud, birçok kişi bunu denemiş ve zengin olmamıştır. Dolayısıyla cevabı tamamlar: Tüm zenginliğin kaynağı olan Tanrı'ya dua etmelisin. Bu durumda, diye sorar Talmud, gayretle çalışmaya ne gerek vardır? Çünkü, diye cevap verir Talmud, *Biri olmadan diğeri yetersizdir.* Her ikisine de ihtiyacımız vardır: insani gayret ve Tanrısal lütuf. Belli bir anlamda sabırlı *ve* sabırsız olmamız gerekir – kendimize karşı sabırsız, ama Tanrı'nın girişimlerimizi bereketli kılmasını beklerken sabırlı.

Yosef'in zindandan çıkmak için yaptığı başarısız girişimle, nihayet ulaştığı başarı arasındaki bir haftalık bekleyiş, bize bu ince dengeyi öğretmek için oradadır. Eğer yeteri kadar gayretle çalışırsak, Tanrı bize başarı bahşeder – istediğimiz zamanda değil, doğru zamanda.

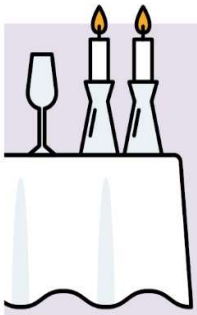

Şabat Sofrasında

1. Tevazu ve inanç nasıl sabra yol açabilir?
2. Tanah'ta Yosef gibi hem yardım için Tanrı'ya dua eden hem de kendileri harekete geçen başka simaların isimlerini verebilir misiniz?
3. Başarıya eriştiğiniz zaman bunu hem Tanrı'nın yardımına hem de kendi gayretli çalışmanıza atfedebilir misiniz?

• Bu sorular, Rabi Sacks'ın bu haftaki Covenant & Conversation yazısının **Family Edition** versiyonundan alınmıştır. Nesilleri birbirine bağlayan, interaktif bir öğrenim için bu versiyonun bütününe şu bağlantıdan ulaşabilirsiniz: **www.rabbisacks.org/covenant-conversation-family-edition/mikketz/to-wait-without-despair/**.

Family Edition şimdi Türkçe!